

Modelování dat pomocí slovníku DataCube

Prof. Ing. Vojtěch Svátek, Dr.

Zimní semestr 2018

<http://nb.vse.cz/~svatek/rzzw.html>

Motivace

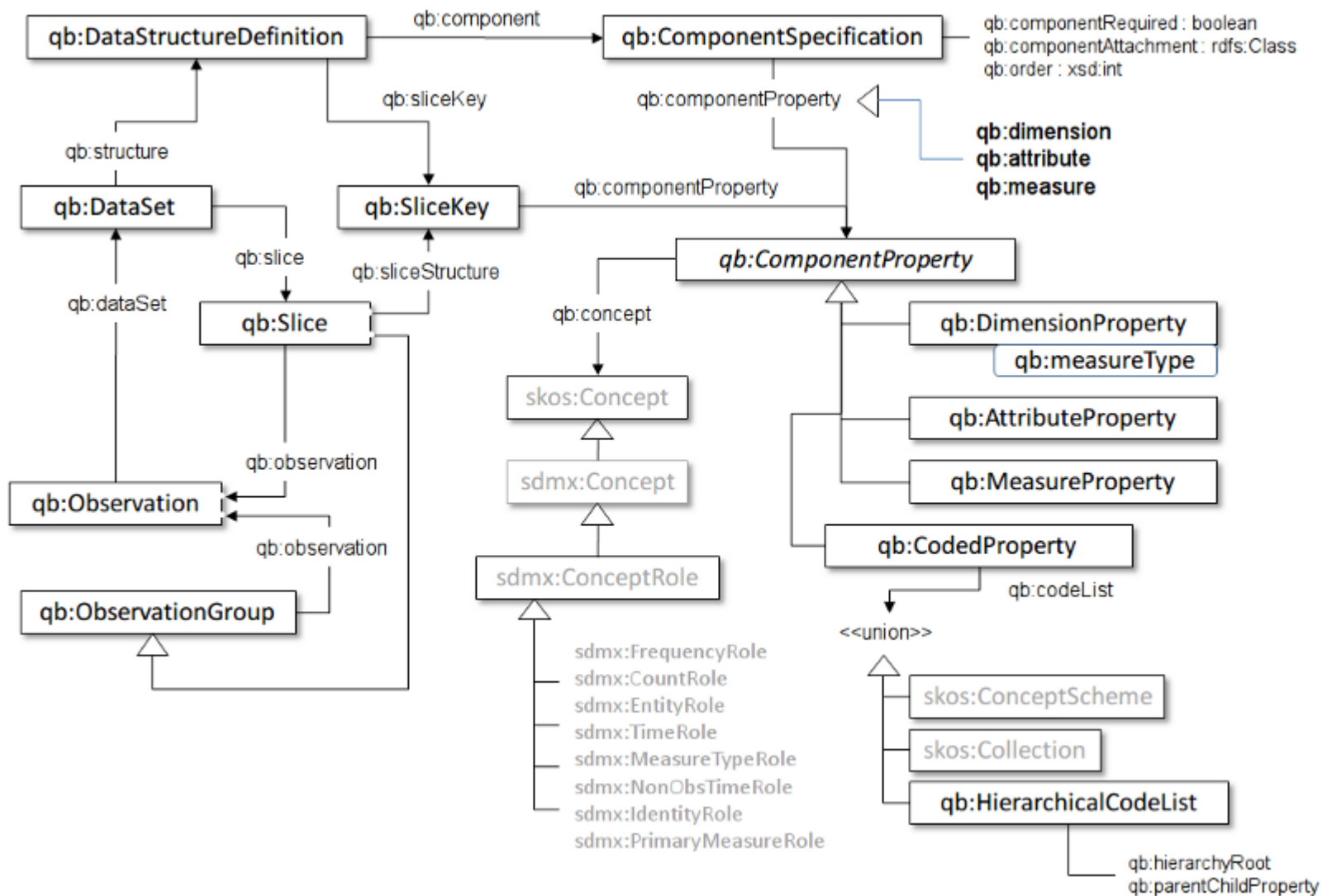
- Některá data jsou na webu zachycena na podrobné úrovni
 - Např. encyklopedická data na Wikipedii → DBpedia
 - Jejich agregace můžeme v RDF navrhovat pomocí SPARQL
- Jiná podrobná data jsou ale často důvěrná, ev. na jednotlivé úrovni (tzv. „mikrodata“ ve statistickém smyslu) málo významná; zveřejňují se proto až na úrovni agregací
 - Mluvíme zpravidla o „statistických“ datech
 - Agregované hodnoty (počty, součty, průměry apod.) se označují jako *míry*, a jsou vymezené různými *dimenzemi* tvořícími „datovou kostku“; v souhrnu proto mluvíme o *vícerozměrných* datech

Základní pojmy

- Statistický *dataset* = množina pozorování („observation“)
- Pozorování jsou v rámci datasetu strukturována pomocí *komponent*: dimenzí, atributů a měř
 - Hodnoty *dimenzí* identifikují, o jakou část prostoru pozorování jde; obvykle je jednou z dimenzí *čas*
 - Hodnoty *měř* vyjadřují výsledek pozorování
 - *Atributy* poskytují upřesňující informace k mírám, např. jejich jednotku nebo platnost (předběžná/finální hodnota npod.)
- Viz struktura datových skladů (hvězda / sněhová vločka)
- Jednotlivá pozorování lze na základě hodnot dimenzí seskupovat do *řezů* (slices)
 - Řez vybírá pro většinu dimenzí konkrétní hodnotu; u zbylých dimenzí obsahuje všechny kombinace hodnot

Slovník Data Cube

- „Data Cube Vocabulary“ (DCV)
- Specifikace viz <http://www.w3.org/TR/vocab-data-cube>
- Obvyklý prefix „*qb:*“
- Opírá se o standard pro publikování statistických dat SDMX, <https://sdmx.org/>

Data structure definition

- Popis struktury statistických dat v RDF se vyjadřuje *definicí datové struktury* („data structure definition“ - DSD) jako instance `qb:DataStructureDefinition`
- Ta odkazuje na specifikace jednotlivých komponent pomocí vlastnosti `qb:component`
- V rámci specifikace v DSD lze komponentám určit
 - pořadí v rámci DSD: `qb:order` (pro dimenze)
 - zda jsou povinné: `qb:componentRequired` (pro atributy)
 - na co se aplikují: `qb:componentAttachment` (pro dimenze a atributy)

Propojení DSD na komponenty

- Specifikace („kostra“ DSD) pak odkazuje na komponenty samotné pomocí vlastnosti `qb:componentSpecification` **nebo** jejích **podvlastností** `qb:dimension`, `qb:measure` **nebo** `qb:attribute`

Příklad DSD – demografie

(ze specifikace DCV, zjednodušeno)

```
eg:dsd-le3 a qb:DataStructureDefinition;  
qb:component  
[ qb:dimension eg:refArea; qb:order 1 ],  
[ qb:dimension eg:refPeriod; qb:order 2 ],  
[ qb:dimension sdmx-dimension:sex; qb:order 3 ];  
[ qb:measure eg:lifeExpectancy];  
[ qb:attribute sdmx-attribute:unitMeasure;  
qb:componentRequired "true"^^xsd:boolean;  
qb:componentAttachment qb:DataSet ] .
```


Příklad DSD – rozpočty

(z projektu OpenBudgets.eu)

... qb:component

```
[ qb:dimension obeu-dimension:budgetaryUnit ;  
  qb:componentAttachment qb:DataSet ],  
[ qb:dimension obeu-dimension:budgetPhase ],  
[ qb:dimension eu-dimension:operationCharacter ],  
[ qb:dimension obeu-dimension:fiscalYear ],  
[ qb:dimension eu-dimension:budgetNomenclature ],  
[ qb:dimension eu-dimension:catpol ],  
[ qb:attribute obeu-attribute:currency ;  
  qb:componentRequired "true"^^xsd:boolean ;  
  qb:componentAttachment qb:DataSet ],  
[ qb:attribute eu-attribute:reserve ;  
  qb:componentRequired "false"^^xsd:boolean ],  
[ qb:measure obeu-measure:amount ] .
```

Komponenty

- Komponenty jsou z hlediska RDF *vlastnostmi*
 - Nelze jim přiřazovat instance
- Popis komponenty obvykle zahrnuje minimálně
 - obor hodnot komponenty – `rdfs:range`
 - její `rdf:type`, tj. `qb:DimensionProperty`,
`qb:AttributeProperty`, **nebo** `qb:MeasureProperty`
 - textový popis v `rdfs:label`, zpravidla i `rdfs:comment`
- I komponenty samotné lze mapovat na pojmy, pomocí `qb:concept`
 - „Měna“ může figurovat jako dimenze (pro kurzová data), ale i jako atribut (např. pro data o tržbách), přitom může být v obou případech mapována na stejný pojem „měny“ v nějakém konceptovém stromu

Příklady komponent – demografie

(ze specifikace DCV, zjednodušeno)

```
eg:refPeriod a rdf:Property, qb:DimensionProperty;  
  rdfs:label "reference period"@en;  
  rdfs:subPropertyOf sdmx-dimension:refPeriod;  
  rdfs:range interval:Interval;  
  qb:concept sdmx-concept:refPeriod .
```

```
eg:refArea a rdf:Property, qb:DimensionProperty;  
  rdfs:label "reference area"@en;  
  rdfs:subPropertyOf sdmx-dimension:refArea;  
  rdfs:range admingeo:UnitaryAuthority;  
  qb:concept sdmx-concept:refArea .
```

```
eg:lifeExpectancy a rdf:Property, qb:MeasureProperty;  
  rdfs:label "life expectancy"@en;  
  rdfs:subPropertyOf sdmx-measure:obsValue;  
  rdfs:range xsd:decimal .
```

Příklady komponent – rozpočty

(z projektu OpenBudgets.eu)

```
eu-dimension:budgetNomenclature a rdf:Property,  
qb:CodedProperty, qb:DimensionProperty ;  
rdfs:label "Activity-Based Budgeting nomenclature 2014" @en ;  
rdfs:subPropertyOf obeu-dimension:classification ;  
qb:codeList eu-codelist:budget-nomenclature-2014 ;  
rdfs:isDefinedBy  
<http://example.openbudgets.eu/ontology/dsd/eu-budget-2014> .
```

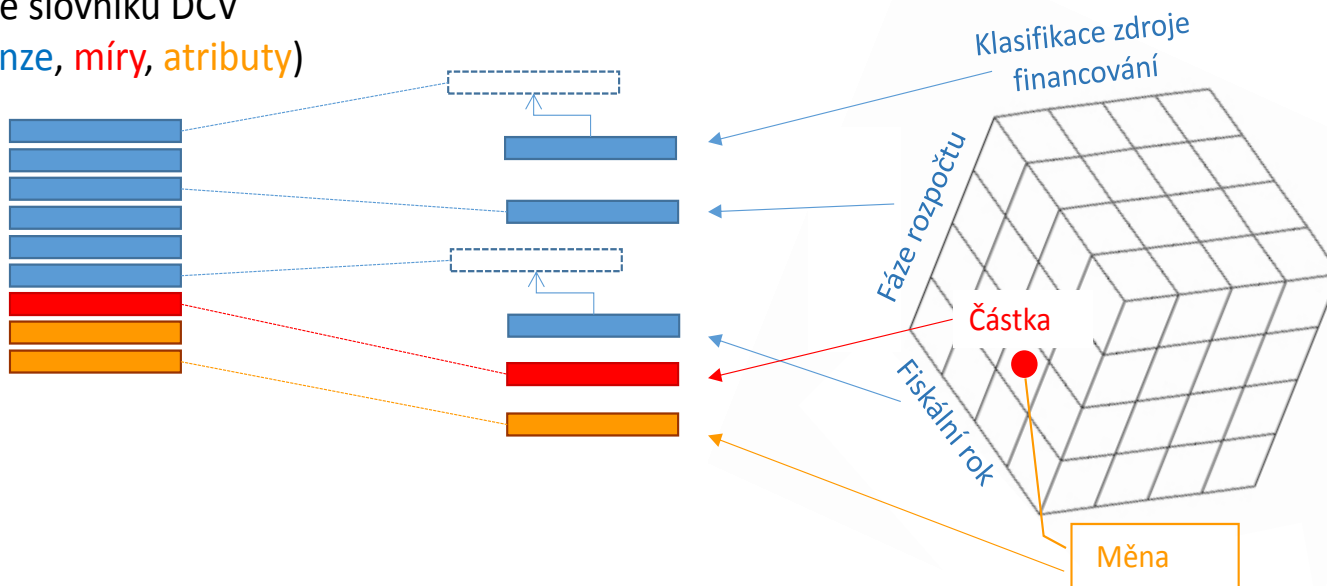
```
eu-attribute:reserve a rdf:Property, qb:AttributeProperty ;  
rdfs:label "Reserve" @en ; rdfs:range xsd:decimal ;  
rdfs:isDefinedBy  
<http://example.openbudgets.eu/ontology/dsd/eu-budget-2014> .
```

Schéma komponent, DSD a datasetu v projektu OBEU.eu

Model OpenBudgets.eu:
komponentní vlastnosti
dle slovníku DCV
(dimenze, míry, atributy)

Definice datové struktury
(DSD) fiskálního datasetu

Fiskální dataset

Dimenze

- Objektové vlastnosti - jejich hodnotou tedy nemůže být literál!
- Obor hodnot je definován pomocí kódovníku; ten může být implicitní nebo explicitní
- Explicitní kódovník
 - odkaz na něj se specifikuje vlastností `qb:codeList`
 - je nejčastěji vyjádřený pomocí schématu SKOS
 - pokud je `rdfs:range` dimenze `skos:Concept`, explicitní odkaz na kódovník je povinný

Dataset

- Konkrétní dataset je instancí `qb:DataSet`
 - Odkazuje na DSD pomocí `qb:structure`
- Jednotlivá pozorování jsou instancemi `qb:Observation`
 - Odkazují na dataset pomocí `qb:dataset`
 - Musí vždy zahrnovat všechny dimenze i míry deklarované v DSD
 - atributy musí být přítomny pouze pokud jsou deklarované jako *required*
 - dimenze a atributy mohou být specifikovány hromadně pomocí `qb:componentAttachment` (tzv. denormalizace datasetu... z hlediska databázového by ale šlo spíš o normalizaci!)

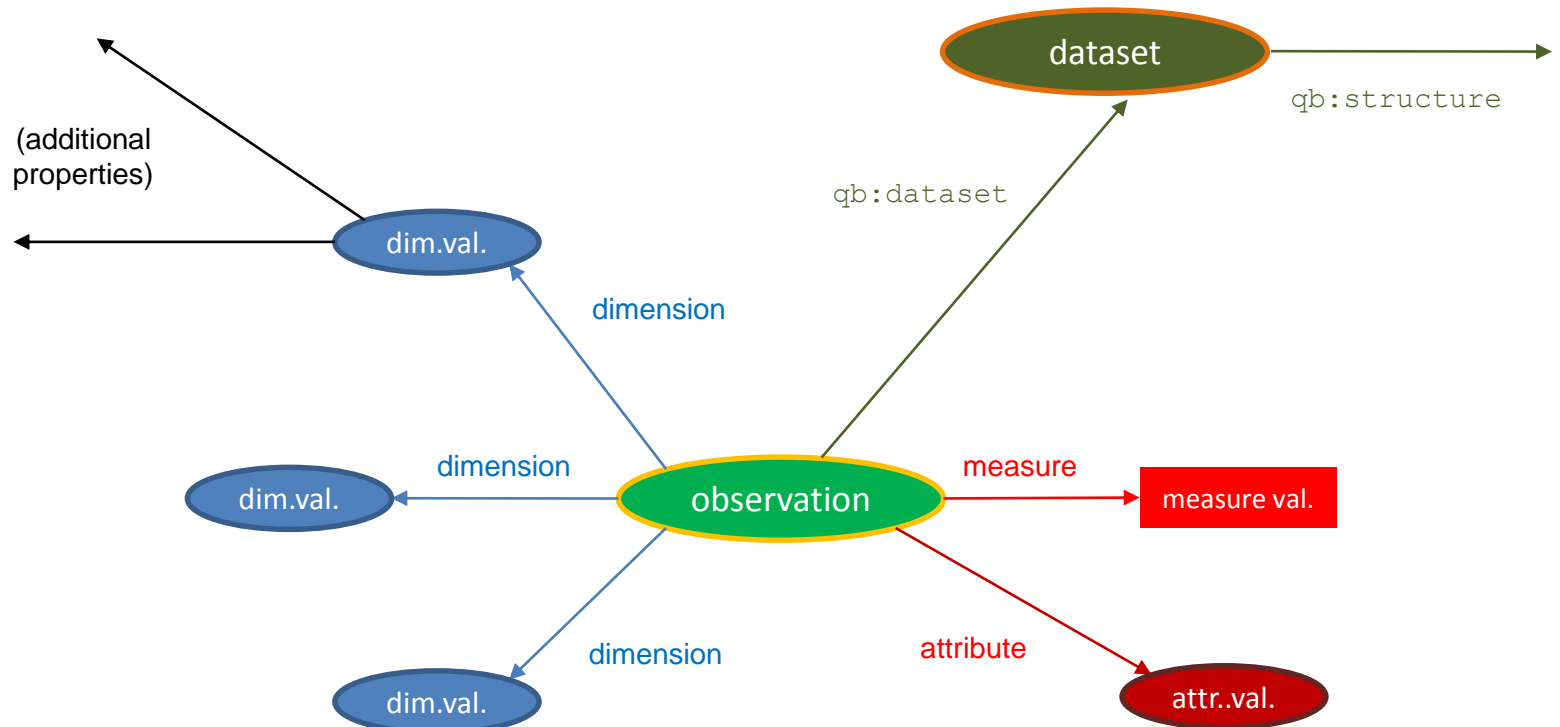
Příklad datasetu a pozorování

(ze specifikace DCV, zjednodušeno)

```
eg:dataset-le1 a qb:DataSet;  
  rdfs:label "Life expectancy"@en;  
qb:structure eg:dsd-le .
```

```
eg:o1 a qb:Observation;  
  qb:dataSet          eg:dataset-le1 ;  
  eg:refArea          ex-geo:newport_00pr ;  
  eg:refPeriod        <http://reference.data.gov.uk/id/gregorian-  
interval/2004-01-01T00:00:00/P3Y> ;  
  sdmx-dimension:sex  sdmx-code:sex-M ;  
  sdmx-attribute:unitMeasure <http://dbpedia.org/resource/Year> ;  
  eg:lifeExpectancy   76.7 .
```


Typické schéma dat podle DCV

Přepoužití jiných slovníků

- Viz <http://lov.okfn.org/dataset/lov/vocabs/qb>
 - SKOS: různé taxonomie pojmů
 - Dublin Core Terms: metadata
 - Nepřímo další
 - VoID: údaje o přístupnosti dat
 - FOAF: „agenti“
 - ORG: organizace